

Asia: VN/32927/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta ympäristönsuojelulain, vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain ja luonnonsuojelulain mukaisista tietovarannoista

Asian tausta ja valmistelu

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmää koskevassa sääntelyssä on viime vuosien aikana tunnistettu useita täsmennystarpeita, jotka liittyvät erityisesti henkilötietojen suojaan, viranomaisten rooleihin ja vastuisiin sekä eri viranomaisten oikeuteen saada tietojärjestelmän tiedoista salassa pidettäviä tietoja. Lisäksi tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelun yhteydessä ympäristönsuojelun tietojärjestelmää koskeva sääntely on tunnistettu sellaiseksi henkilötietojen käsittelyä koskevaksi sääntelyksi, jossa on viranomaisten tiedon liikkuvuuteen tai julkisten palveluiden järjestämiseen liittyviä tarkistustarpeita. Tarkistamistarpeita on ympäristöministeriön hallinnonalalla tunnistettu myös esimerkiksi luonnonsuojelulain tietojärjestelmää koskevan sääntelyn osalta. Tätä taustaa vasten MTK pitää yleisesti ottaen hyvänä sitä, että havaittuihin ongelmakohtiin puututaan lainsäädäntöä muuttamalla.

Esityksen keskeisenä tavoitteena on saattaa ympäristönsuojelun ja luonnonsuojelun tietojärjestelmiä koskeva sääntely vastaamaan nykyistä täsmällisemmin EU:n yleisen tietosuojasetuksen ja tiedonhallintalain vaatimuksia ja terminologiaa, sekä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä. Keskeiset muutokset liittyvät henkilötietojen suojaan, eli rekisterinpitovastuisiin ja henkilötietoluonteisten paikkatietojen julkaisuun internetissä. MTK on johdonmukaisesti eri asiayhteyksissä korostanut tarvetta varmistaa henkilötietojen suojan toteutuminen, joten järjestö suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti uudistuksiin, jotka edistävät henkilötietojen suojaa.

Nykytila: lainsäädäntö

Lausuntonne

-

Nykytila: käytäntö

Lausuntonne

Hallituksen esityksen luonnoksessa tuodaan esiin, että henkilötiedon käsite on laaja. Näin ollen myös kiinteistötunnusta voidaan pitää henkilötietona, sillä se voidaan yhdistää luonnolliseen henkilöön lisätietoja käyttämällä ja keinot luonnollisen henkilön tunnistamiseen ovat kohtuullisesti käytettävissä. MTK pitää tätä toteamusta hyvänä, sillä järjestö on useaan otteeseen kiinnittänyt eri yhteyksissä huomiota siihen, että kiinteistötunnusta on pidettävä henkilötietona. On lisäksi hyvä, että sijainti- ja ominaisuustietoa yhdistävien paikkatietojen henkilötietoluonne on tunnistettu. MTK korostaa, että henkilötietojen suoja on varmistettava täysimääräisesti, johdonmukaisesti ja yhtäläisesti erilaisissa asiayhteyksissä.

Henkilötietojen suojan kannalta MTK tuo yleisinä huomioina esiin, että tällä hetkellä avoimesti saatavilla olevan tiedon ja henkilötietojen yhdistelyä ja käyttöä on käytännössä monenlaisissa tilanteissa hankala valvoa. Myös erilaiset tekoälysovellukset voivat muodostua henkilötietojen suojan kannalta haasteellisiksi, mikäli ne eivät tunnista ja noudata lainsäädännöstä tulevia vaatimuksia henkilötietojen käsittelylle.

MTK on esittänyt näkemyksensä metsävara- ja luontotiedon osalta, että päätösvalta mainitun tiedon luovuttamisesta eri toimijoille tulisi olla metsänomistajalla. On mahdollista, että kehittyvän teknologian myötä tieto tarkentuu ja että syntyy uusia tietolajeja, jotka voivat kytkeytyä liikesalaisuuksiin tai joilla voi olla kaupallista arvoa.

Edellä olevien huomioiden myötä MTK suhtautuu erittäin kriittisesti siihen hallituksen esityksen luonnoksesta ilmenevään yleiseen ajatukseen, että lainsäädännössä olisi tarpeen säätää nykyistä tarkemmin mahdollisuudesta julkaista henkilötietoluonteen omaavia paikkatietoja yleisessä tietoverkossa julkisuuslain 16 §:n 3 momentin estämättä. MTK ei pidä sääntelyn tarkentamista ja selkeyttämistä sinänsä huonona asiana. Sen sijaan järjestö pitää kuitenkin erittäin ongelmallisena sitä, jos tällaisen säätämisen tavoitteena olisi mahdollistaa tällä hetkellä käytössä olevien, maanomistajien sekä maa- ja metsätaloustuottajien kannalta ongelmallisiksi koettujen tai mahdollisesti jatkossa ongelmallisiksi muodostuvien tietojen julkaisukäytäntöjen jatkaminen sekä jopa nykyistä laajempi julkaiseminen. MTK:n näkemyksen mukaan olennaisinta on varmistaa, että lainsäädäntö täyttää henkilötietojen suojaa koskevat vaatimukset sekä turvaa omaisuuden suojaa ja elinkeinovapautta. Näin ollen ilman erityisen hyviä perusteita ja ilman erityisiä tarpeita ei tule tavoitella sääntelyä, jolla pyrittäisiin vapautumaan esimerkiksi julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädettyistä henkilötietojen luovuttamiseen liittyvistä vaatimuksista. Jos kuitenkin joiltain osin päädyttäisiin siihen, että esimerkiksi jossakin tietopalvelussa olisi tarpeen julkaista tiettyjä henkilötietoja sen estämättä, mitä julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetään, tällainen sääntely on rajattava vain välttämättömimpään, perusteltava hyvin ja arvioitava vaikutuksiltaan huolellisesti etukäteen. Lisäksi jokaisen julkaistavan tiedon osalta on pystyttävä osoittamaan, että tiedon julkaiseminen todella on jostakin perustellusta ja erityisestä syystä tarpeen.

Hallituksen esityksen luonnoksessa on kuvailtu lajitietoihin liittyviä asioita. Lajitietojen osalta MTK toteaa nykytilan olevan järjestön edustamien toimijoiden näkökulmasta epätydyttävä ja epäselvä.

Käyttörajoitettujen aineistojen (salassa pidettävä tai karkeistettu) saaminen edellyttää aineistopyynnön tekemistä, minkä vuoksi metsänhoitoyhdistykset hankkivat säännöllisesti aineistoa käyttöönsä tämän menettelyn kautta. Metsätalouteen liittyvän toiminnan laadun varmistamiseksi sekä toimenpiteiden oikeanlaisen suunnittelun mahdollistamiseksi kyseinen tieto on välttämättömän tarpeellista. Salassa pidettävien tietojen osalta on kuitenkin todettu olevan epäselvää, mihin säännökseen edellä mainittuja käyttötarkoituksia varten tehtävä tiedon luovuttaminen perustuu. Lisäksi on erittäin ongelmallista, mikäli metsänhoitoyhdistys ei pysty paljastamaan käytössään olevaa tietoa maanomistajalle.

MTK korostaa, että maanomistajalla tulee kaikissa tilanteissa olla oikeus saada omistamaansa aluetta koskevat lajitiedot. Maanomistajan kannalta on erittäin hankalaa, mikäli salassa pidettävän lajitiedon voi saada käyttöönsä vasta sitten, kun vireille tulee hallintoasia (esim. metsänkäyttöilmoituksen tekeminen), jonka yhteydessä tiedon saamisen voidaan katsoa olevan tarpeellista. On selvää, että maanomistaja tarvitsee tietoa jo aiemmin esimerkiksi omistamansa alueen käyttömahdollisuuksien tiedostamiseksi sekä toimenpiteiden ennakollisen suunnittelun tueksi. MTK pitää tarpeellisena, että lajitietoon liittyvien tunnistettujen haasteiden ratkaisemista jatketaan esimerkiksi lainsäädäntömuutoksia valmistelemalla.

Nykytilan arviointi

Lausuntonne

-

Keskeiset ehdotukset

Terminologia

-

Ympäristönsuojelulain tietojärjestelmä korvataan useilla eri tietovarannoilla

-

Ympäristönsuojelulain tietovarantosäätely

-

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain tietovarantosäätely

-

Luonnonsuojelulain tietovarantosäätely

-

Henkilötietojen suojaan liittyvän kansallisen liikkumavaran käyttö ja siihen liittyvät arvioinnit

-

Vaikutukset

Ympäristövaikutukset

Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan tietovarantoihin sisältyvien henkilötietoluonteen omaavien paikkatietojen laajemmalla julkaisulla yleisessä tietoverkossa voi olla välillisiä myönteisiä ympäristövaikutuksia. Tekstissä arvioidaan, että tieto voi edesauttaa erilaisten suojele-, ennallistamis- ja luonnonhoitotoimien kohdentumista monimuotoisuuden kannalta arvokkaille alueille sekä luonnon monimuotoisuuden ja sille tärkeiden alueiden parempaa huomioimista luontoa muuttavien hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa. MTK jakaa käsityksen siitä, että tieto voi tukea esimerkiksi kustannustehokasta ja vaikuttavaa toimenpiteiden kohdistamista. MTK huomauttaa kuitenkin samalla, että henkilötietoluonteen omaavien paikkatietojen julkaisemisella voi olla myös kielteisiä ympäristövaikutuksia. Jos tiedolla, joka on henkilötietoa tai henkilötietoluonteista, voi olla maanomistajan kannalta haitallista vaikutusta hänen oikeuksiinsa tai velvollisuuksiinsa taikka muutoin hänen asemaansa tai toimintaansa (esim. lisääntyvät rajoitukset, julkinen paine toiminnan muuttamiseksi, ns. harmaa suojele), on mahdollista, että halu tehdä toimia ympäristön, ilmaston ja luonnon monimuotoisuuden hyväksi vähenee. MTK toteaaakin, että tiedon osalta ratkaisevan tärkeää on usein käytännössä se, kuka tietoa käyttää ja mihin tarkoitukseen. Näin ollen MTK korostaa, että on syytä tunnistaa ja huomioida sekä suoria että epäsuoria vaikutuksia.

Viranomaisvaikutukset: Toiminta ja palvelujen tuottaminen

-

Viranomaisvaikutukset: Tiedonhallinnan muutokset

-

Taloudelliset vaikutukset

MTK kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksen luonnoksessa erityisesti luonnonsuojelun tietovarantoon kuuluvien henkilötietoluonteen omaavien paikkatietojen nykyistä laajemman julkaisemisen yleisessä tietoverkossa arvioidaan olevan yrityksille yksinomaan hyödyllistä. MTK pitää tarpeellisena, että taloudellisten vaikutusten arvioinnissa pohdittaisiin ensinnäkin vaikutuksia myös maanomistajien sekä maa- ja metsätaloustuottajien kannalta sekä toiseksi pyrittäisiin tunnistamaan mahdollisia kielteisiä vaikutuksia. MTK on jo edellä tuonut esiin, että esimerkiksi luontoon liittyvä tieto voi kytkeytyä liikesalaisuuksiin tai sillä voi olla kaupallista arvoa.

Tietosuoja-vaikutukset

Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan henkilötietojen käsittelyn arvioidaan olevan oikeasuhtaista käsittelyn tarpeen näkökulmasta. Lisäksi arvioidaan, että käsiteltävien henkilötietojen luonne ja käsittelyn tarkoitus huomioon ottaen kyse ei ole sellaisten henkilötietojen käsittelystä, johon liittyisi rekisteröityjen oikeuksien ja vapauksien näkökulmasta korkea riski. MTK huomauttaa, että näitä päätelmiä ei ole tarkemmin perusteltu, joten tekstien täydentäminen on näiltä osin tarpeen.

Tietoyhteiskuntavaikutukset

-

Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

-

Vaikutukset eräisiin perusoikeuksiin

MTK on erittäin tyytymätön siihen, että lainsäädännön muutosten yhteyttä omaisuuden suojaan ja elinkeinovapauteen ei ole mainittu lainkaan. MTK pitää selvänä, että esimerkiksi luontoa koskevalla tiedolla (mm. lajeihin ja luontotyyppeihin liittyvä paikkatieto) voi olla erittäin merkittävää vaikutusta siihen, miten maanomistaja voi omaisuuttaan hyödyntää. Maanomistajan kannalta on merkityksellistä, millaisesta tiedosta on kyse, kuka sen on tuottanut, mikä on sen laatu ja kuka tiedon voi saada käyttöönsä mitäkin tarkoitusta varten. Perusoikeustarkastelu on erittäin puutteellinen, mikäli ympäristöperusoikeuden ja julkisuusperiaatteen vastapainona ei selosteta vaikutuksia omaisuuden suojaan ja elinkeinovapauteen. MTK pitää välttämättömänä, että hallituksen esitystä täydennetään edellä mainittuihin perusoikeuksiin kohdistuvien vaikutusten huolellisella tarkastelulla.

Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan valmistelun aikana on havaittu, että erityisesti luonnonsuojelun tietovarannon osalta nykyistä laajemmalle tietojen julkaisemiselle yleisessä tietoverkossa on käytännössä tarvetta. Tätä näkemystä ei perustella. MTK pitää tarpeellisena, että tekstiä täydennetään. MTK:n näkemyksen mukaan on välttämätöntä selostaa tarkemmin, mistä käytännön syistä ja millaisten lainsäädännöllisten perusteiden valossa esimerkiksi maanomistajan asemaan ja käytännön toimintaan vaikuttavia henkilötietoluonteen omaavia paikkatietoja pitäisi julkaista nykyisessä laajuudessa tai jopa nykyistä laajemmin. MTK peräänkuuluttaa huolellista ja laajempaa punnintaa julkaisemisesta pidättäytymisen ja julkaisemisen hyödyistä ja haitoista.

Ahvenanmaa

-

Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta

62 §. Seuranta- ja tarkkailumääräykset

Ehdotuksen mukaan toiminnanharjoittajat tulisi lupamääräyksissä säännönmukaisesti velvoittaa käyttämään sähköisiä asiointipalveluita, joiden kautta tiedot saataisiin automaattisesti YLVA-järjestelmään. MTK huomauttaa tämän edellytyksenä olevan, että sähköiset järjestelmät toimivat moitteettomasti myös tiedonsiirtoyhteyksien ollessa keskimääräistä heikompia. Järjestelmän tulee olla myös yksinkertainen käyttää. Sähköiseen järjestelmään siirtyminen ei saa myöskään johtaa siihen, että tietoa aletaan kerätä entistä laajemmin tai yksityiskohtaisemmin.

85 a §. Ympäristölupa-asioita koskeva tietopalvelu

Pykälään lisättäisiin säännös, joka mahdollistaisi toiminnanharjoittajan nimen ja toiminnan sijaintitiedon julkaisemisen tietopalvelussa nykykäytännön mukaisesti. MTK katsoo tämän olevan perusteltua mm. lupamenettelyn sujuvuuden varmistamiseksi, mutta muistuttaa, että julkaistavia henkilötietoja ei saa tästä lisätä.

116 §. Rekisteröinti-ilmoitus toiminnan rekisteröintiä varten

-

143 §. Ympäristön tilan seuranta

MTK kannattaa valtuussäännöksen poistamista.

149 a §. Kansalliset päästöinventaarit ja -ennusteet sekä inventaarioraportit

-

197 §. Menettely muutoksenhakutuomioistuimessa

-

19 a luku. Tietovarannot ja tiedonhallinta

201 a §. Ympäristönsuojelun tietovarannon käyttötarkoitus

MTK pitää perusteltuna, että ympäristötiedon hallintaa selkiytettäisiin ja täsmennettäisiin. On tärkeää, että tietovarantoon kerättäisiin vain käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja ja että tietovarannon käyttötarkoituksesta säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin. Uutena asiana säädettäisiin, että eri lakien nojalla kerättyä tietoa voitaisiin hyödyntää myös muiden lakien mukaisissa viranomaismenettelyissä. MTK kannattaa esitystä, sillä se vähentäisi byrokratiaa ja päällekkäistä työtä. Tämän avulla voitaisiin saada myös nykyistä täsmällisempää tietoa mm. vesien tilasta. Tämä ei saa kuitenkaan johtaa siihen, että ympäristötiedon kartuttamiseksi toimijoiden ympäristölupiin aletaan lisätä entistä enemmän ympäristöön liittyviä tarkkailuvelvoitteita.

201 b §. Ympäristönsuojelun tietovarantoon tallennettavat tiedot ja tallennusvastuut

MTK kannattaa muutosta, jonka myötä YSL:n nojalla ympäristönsuojelun tietovarantoon tallennettavat tiedot rajattaisiin koskemaan vain tietovarannon käyttötarkoituksen kannalta merkityksellisiä asiakirjoja ja tietoja. Tämä parantaa tietoturvaa ja vähentää myös riskiä tietojen väärinkäyttöihin. Lisäksi täsmennettäisiin tietoja, joita toiminannanharjoittajien tulisi toimivaltaisille viranomaisille toimittaa ympäristölupien valvontaan liittyen. MTK:n mielestä on tärkeää, että toimitettavat tiedot rajataan vain ympäristönsuojelun kannalta oleellisiin tietoihin. Tämä vähentää byrokratiaa niin toiminnanharjoittajan kuin viranomaisen osalta.

201 c §. Ympäristönsuojelun tietovarantoon muiden lakien nojalla tallennettavat tiedot

-

201 d §. Ympäristönsuojelun tietovarannon tietojen julkaisu yleisessä tietoverkossa

Ehdotettu sääntely mahdollistaisi sen, että Syke tai Lupa- ja valvontavirasto voisi julkaista yleisessä tietoverkossa momentin soveltamisalaan kuuluvia henkilötietoluonteen omaavia paikkatietoja. Eräiltä osin on kyse nykykäytännön viemisestä lainsäädäntöön, mutta lisäksi julkaisumahdollisuutta laajennettaisiin. Kuten edellä on todettu, MTK suhtautuu tähän asiakokonaisuuteen erittäin kriittisesti. MTK pitää tarpeellisena tarkempaa selostusta siitä, miksi ehdotettu sääntely olisi välttämättä tarpeen asiaan liittyvät erilaiset ja osin vastakkaiset näkökohdat huomioiden. MTK huomauttaa, että yksityisen henkilön omaisuuteen tai elinkeinotoimintaan liittyvän tiedon julkaiseminen paikkatietona saattaa lisätä esimerkiksi toimintaa kohdistuvaa häirintää tai muuta asiatonta toimintaa.

201 e §. Ympäristönsuojelun tietovarantoon liittyvät vastuut

-

201 f §. Viranomaisten oikeus saada ympäristönsuojelun tietovarannon tietoja maksutta

-

201 g §. Viranomaisten oikeus saada ympäristönsuojelun tietovarannon salassapidettäviä tietoja

MTK kannattaa täsmennystä, jolla tietojen luovutusta rajattaisiin siten, että kunkin viranomaisen edellytettäisiin tietopyynnön yhteydessä täsmentävän, mikä lakisääteinen tehtävä olisi kyseessä.

201 h §. Maaperän tilan tietovarannon käyttötarkoitus

MTK pitää tärkeänä tavoitetta siitä, että tietovarantoon kerättäisiin vain käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja. Tämä näkemys liittyy siihen, mitä MTK on yleisesti henkilötietojen suojan toteutumisesta huolehtimisesta todennut.

201 i §. Maaperän tilan tietovarantoon tallennettavat tiedot ja tallennusvastuut

MTK katsoo olennaisuusrajausten olevan tärkeä, jotta tietovarantoon ei kerätä käyttötarkoitukseen vain löyhästi liittyvää tietoa.

201 j §. Maaperän tilan tietovarannon tietojen julkaisu yleisessä tietoverkossa

MTK toistaa tässä sen, mitä se on edellä useammassa kohdassa tuonut esiin: Olennaisinta on varmistaa, että lainsäädäntö täyttää henkilötietojen suojaa koskevat vaatimukset sekä turvaa omaisuuden suojaa ja elinkeinovapautta. Näin ollen ilman erityisen hyviä perusteita ja ilman erityisiä tarpeita ei tule tavoitella sääntelyä, jolla pyrittäisiin vapautumaan esimerkiksi julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädettyistä henkilötietojen luovuttamiseen liittyvistä vaatimuksista. Jos kuitenkin joiltain osin päädyttäisiin siihen, että esimerkiksi jossakin tietopalvelussa olisi tarpeen julkaista tiettyjä henkilötietoja sen estämättä, mitä julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetään, tällainen sääntely on rajattava vain välttämättömimpään, perusteltava hyvin ja arvioitava vaikutuksiltaan huolellisesti etukäteen. Lisäksi jokaisen julkaistavan tiedon osalta on pystyttävä osoittamaan, että tiedon julkaiseminen todella on jostakin perustellusta ja erityisestä syystä tarpeen.

201 k §. Maaperän tilan tietovarantoon liittyvät vastuut

-

201 l §. Viranomaisten oikeus saada maaperän tilan tietovarannon tietoja maksutta

-

201 m §. Viranomaisten oikeus saada maaperän tilan tietovarannon salassapidettäviä tietoja

MTK pitää johdonmukaisuudenkin kannalta hyvänä sitä, että myös tämän tietovarannon osalta tietojen luovutusta rajattaisiin niin, että kunkin viranomaisen edellytettäisiin tietopyynnön yhteydessä täsmentävän, mikä lakisääteinen tehtävä olisi kyseessä.

MTK kiinnittää huomiota siihen, että ympäristönsuojelun tietovarannon osalta hallituksen esityksen luonnoksessa on todettu, että ympäristöministeriön tiedonsaantioikeus voi perustua lakisääteisten tai kansainvälisiin sopimuksiin liittyvien tehtävien hoitamiseen. Maaperän tilan tietovarannon osalta

kansainvälisiin sopimuksiin liittyviä tehtäviä ei ole mainittu. Tätä asiaa ja eroavaisuutta olisi hyvä perusteluissa tarkentaa.

201 n §. Ilman epäpuhtauksien päästöjen tietovaranto

-

201 o §. Tietojen laatu

MTK katsoo, että vaatimus tietoja tuottavien tahojen vastuusta tietojen oikeellisuuden osalta on erittäin tärkeä. MTK on useissa eri yhteyksissä korostanut tarvetta huolehtia tiedon laadusta eli esimerkiksi sen ajantasaisuudesta.

210 §. Salassapitovelvollisuus ja salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

-

222 §. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä ja 223 §. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään talletettavat tiedot

-

240 §. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään talletettavat tiedot

-

Laki jätelain muuttamisesta

29 §. Jätteen luovuttaminen

-

118 a §. Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus elintarvikejätteestä ja 119 §. Kirjanpitoon sisällytettävät tiedot ja niiden käsittely

-

142 §. Jätehuollon rekisterit ja tuottajarekisteri

-

Laki merenkulun ympäristönsuojelulain 9 luvun 6 §:n 5 momentin muuttamisesta

9. luku. Jätteiden vastaanottojärjestelyt satamassa

6 §. Sataman jätehuoltosuunnitelman hyväksyminen

-

Laki ympäristövahinkorahastosta annetun lain 32 §:n muuttamisesta

32 §. Ympäristönsuojelun tietovarantoon tallennettavat tiedot

-

12 luku. Vesioikeudellinen yhteisö

2 §. Yhteisön jäsenyys ja jäsenluettelo

-

6 §. Vesiyhteisörekisteri

-

8 §. Yhteisön rekisteröinti ja tietojen tallennusvastuu

-

9 §. Tietojen merkitseminen

-

10 §. Oikeus saada tietoja

-

19 §. Yhteisön purkautuminen

-

18 luku. Erinäisiä säännöksiä

1 §. Ympäristönsuojelun ja luonnonsuojelun tietovarantoihin tallennettavat tiedot

-

2 §. Tietojen tallennusvastuu

-

3 §. Väyläviraston oikeus saada tietoja maksutta

-

19 luku. Voimaantulo.

21 §. Vesipäätösrekisteri

-

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Tarkoitus

-

2 a luku. Pohjavesialueet

10 d §. Pohjavesialueen määrittämisen ja luokituksen valmistelu

Hallituksen esityksen luonnoksen perusteella tietovarannossa tulisi olemaan myös välillisiä henkilötietoja viranomaisten velvollisuuksien täyttämiseksi. MTK korostaa, että myöskään tähän tietovarantoon ei tule kerätä muuta kuin välttämättä tarvittavat tiedot velvollisuuksien täyttämiseksi.

10 f §. Pohjavesialueen suojeleusuunnitelman valmistelu

Ehdotuksen mukaan kunnan olisi jatkossa tiedotettava suojeleusuunnitelman valmistumisesta sen sijaan, että sen olisi julkaistava suojeleusuunnitelma yleisessä tietoverkossa ja tiedotettava siitä. MTK muistuttaa, että suunnitelman valmistumisen lisäksi myös sen valmistelusta on tiedotettava myös alueen maanomistajia.

4 a luku. Merenhoidon järjestäminen

26 b §. Merenhoitosuunnitelma

-

5. luku. Erinäiset säännökset, tietovarannot ja tiedonhallinta

28 c §. Vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon käyttötarkoitus

Tietovarannon tietoja käytettäisiin hyvin moniin erilaisiin käyttötarkoituksiin mm. lakisääteisten ja kansaisvälisten velvollisuuksien täyttämiseksi. MTK arvioi, että keskitetty tietovaranto parantaa tietoturvallisuutta. Tieto pysynee myös paremmin ajantasaisena verrattuna tilanteeseen, jossa tieto olisi jaettuna useampaan eri varantoon. Kuten MTK on edellä useamman kerran tuonut esiin, on tärkeää, että tietovarantoon kerätään vain käyttötarkoituksen kannalta välttämättömän tarpeellisia henkilötietoja.

28 d §. Vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon tietosisältö

-

28 e §. Vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon tietojen tallennusvastuut

-

28 f §. Tietojen laatu

MTK korostaa olevan tärkeää, että tietovarannon tiedot ovat laadukkaita, koska niitä hyödynnetään moniin eri tarkoituksiin. Tiedon laadun osalta MTK viittaa lisäksi siihen, mitä se on muualla tässä lausunnossa tuonut esiin.

28 g §. Vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon tekninen toimivuus ja käytettävyys

-

28 h §. Vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon tietojen julkaisu yleisessä tietoverkossa

MTK toistaa tässä sen, mitä se on edellä useammassa kohdassa tuonut esiin: Olennaisinta on varmistaa, että lainsäädäntö täyttää henkilötietojen suoja koskevat vaatimukset sekä turvaa omaisuuden suoja ja elinkeinovapautta. Näin ollen ilman erityisen hyviä perusteita ja ilman erityisiä tarpeita ei tule tavoitella sääntelyä, jolla pyrittäisiin vapautumaan esimerkiksi julkisuuslain 16 §:n 3

momentissa säädetyistä henkilötietojen luovuttamiseen liittyvistä vaatimuksista. Jos kuitenkin joiltain osin päädyttäisiin siihen, että esimerkiksi jossakin tietopalvelussa olisi tarpeen julkaista tiettyjä henkilötietoja sen estämättä, mitä julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetään, tällainen sääntely on rajattava vain välttämättömyyteen, perusteltava hyvin ja arvioitava vaikutuksiltaan huolellisesti etukäteen. Lisäksi jokaisen julkaistavan tiedon osalta on pystyttävä osoittamaan, että tiedon julkaiseminen todella on jostakin perustellusta ja erityisestä syystä tarpeen.

28 i §. Vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon yhteisrekisterinpito

-

28 j §. Oikeus saada vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon tietoja maksutta

-

28 k §. Oikeus saada vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon salassapidettäviä

Kuten MTK on edellä muussa yhteydessä ilmaissut, on hyvä, että tiedonsaantioikeus koskisi vain lakisääteisten tehtävien kannalta välttämättömiä tietoja. MTK katsoo olevan johdonmukaisuuden kannalta tarpeen, että myös tämän tietovarannon osalta tietojen luovutusta rajattaisiin niin, että kunkin viranomaisen edellytettäisiin tietopyynnön yhteydessä täsmentävän, mikä lakisääteinen tehtävä olisi kyseessä.

8 luku. Eliölajien suojelu

73 §. Suurten petolintujen pesäpuiden suojelu

-

11 luku. Vapaaehtoinen ekologinen kompensatio

103 §. Luonnonarvojen tuottaminen

-

104 §. Päätös hyvityksen korvaavuudesta

-

106 §. Hyvittämistietojen saatavuus

-

13 luku. Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

117 §. Luonnonsuojelun tietovaranto ja sen käyttötarkoitus

Kuten MTK on edellä muiden tietovarantojen osalta todennut, myös luonnonsuojelun tietovarantoon tulee kerätä vain käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja.

Pykälän 2 momentin 4 kohta sisältäisi säännöksen siitä, että tietovarannon tietoja käytettäisiin sellaisissa muiden lakien mukaisissa viranomaismenettelyissä, joissa tarvitaan luonnonsuojelun

tietovarannon tietoja. MTK pitää hyvänä sitä, että säännöskohtaisissa perusteluissa on annettu esimerkkejä näistä tilanteista. MTK tunnistaa sen perusteluissakin mainitun seikan, että tyhjentävä kirjaaminen on mahdotonta, mutta pohtii kuitenkin, onko kohta silti liian avoin. MTK kehottaa miettimään vielä jatkovalmistelussa, olisiko kohtaa tarpeen tai mahdollista täsmentää ja tarkentaa jotenkin.

118 §. Luonnonsuojelun tietovarannon tietosisältö

Luonnonsuojelun tietovarannon tietosisältö olisi moninainen sekä aiheiltaan että muodoiltaan. MTK kiinnittää huomiota siihen, että pykälän 3 momentin mukaan tietovaranto voisi sisältää myös muita kuin 1 momentissa mainittuja tietoja. Perusteluista käy ilmi, että kyse olisi alkuperäisen tai primäärin tiedon sekundaarisesta käytöstä. MTK:lle on epäselvää, missä määrin kyse lopulta olisi päällekkäisyydestä suhteessa muihin tietovarantoihin ja mikäli kyse olisi päällekkäisyydestä, millä perusteella tämä olisi tarkoituksenmukaista. Lisäksi MTK korostaa, että muiden kuin 1 momentissa mainittujen tietojen osalta on huolehdittava siitä, että tieto on tietovarannon käyttötarkoituksen kannalta olennaista. Muutoin riski tietovarannon tietosisällön aiheettomasta laajentumisesta lienee ilmeinen.

118 a §. Tietojen tallentaminen luonnonsuojelun tietovarantoon

-

118 b §. Tietovarantoon liittyvät vastuut

-

119 §. Tiedon laatu

MTK muistuttaa siitä, mitä se luonnonsuojelulain uudistamisen yhteydessä lausui tiedon laadusta. Muistutus on tarpeen, sillä perustelujen mukaan pykälän asiasisältöä ei muutettaisi: jatkossakin tiedon tuottaja vastaisi tiedon oikeellisuudesta sen sijaan, että siitä vastaisi tietoa tallentava viranomainen.

MTK pitää tiedon laatua olennaisen tärkeänä asiana. Luonnon monimuotoisuuteen liittyvän paikkatiedon luotettavuutta ja kattavuutta on kehitettävä. Viranomaistoiminnassa esimerkiksi päätöksenteon perusteena käytettävän tiedon merkittävyyden osalta on tarpeen kiinnittää huomiota siihen, mikä taho tiedon on tuottanut (esim. viranomainen vs. kansalainen) ja miten ajantasaista tieto on. Tiedon laatu vaikuttaa osaltaan myös luonnonsuojelun hyväksyttävyyteen.

Luonnonsuojelun tietojärjestelmään on voitu sisällyttää myös muun kuin viranomaisen tuottamaa tietoa, ja vastaava olisi mahdollista myös jatkossa luonnonsuojelun tietovarannon osalta. Viranomainen ei vastaisi tällaisen tiedon laadusta, jollei se olisi itse arvioinut tai todentanut tietoa. Viranomaisen vastuu rajoittuisi vain siihen, että sen olisi merkittävä tietovarantoon tieto tiedon lähteestä sekä tiedon hankkimisen ja tallettamisen ajankohdasta. Luonnonsuojelulain uudistusta koskeneen hallituksen esityksen perustelujen mukaan tiedon laatu tulisi tarkemmin arvioitavaksi kulloisenkin päätöksentekotilanteen yhteydessä. MTK piti tuolloin ja pitää yhä tällaista lähtökohtaa ongelmallisena, sillä tietoa hyödynnetään monissa muissakin asiayhteyksissä kuin vain viranomaisen päätöksentekotilanteissa. MTK:n näkemyksen mukaan tietovarantoon ei tulisi sisällyttää mitään

sellaista muun kuin viranomaisen tuottamaa tietoa, johon voi liittyä puutteita, virheitä tai väärintulkintoja. Viranomaisen tulisi tehdä vähintään yleinen arvio tietojen laadusta ja virheettömyydestä ennen tietojen sisällyttämistä tietovarantoon.

MTK huomauttaa, että Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain 14 §:n mukaan luovutettaessa kyseisen tietojärjestelmän tietoja sivulliselle päätökseen on liitettävä selvitys, josta käy ilmi, millaisia virheitä tiedoissa voi olla. Lisäksi Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain 14 a §:ssä säädetään viranomaisen velvollisuudesta informoida luovutuksensaajan henkilötietojen suojaa koskevista säännöksistä. Luonnonsuojelun tietovarannon (tai muidenkaan tässä hallituksen esityksen luonnoksessa käsiteltyjen tietovarantojen) osalta tällaisia vastaavia säännöksiä ei kuitenkaan ehdoteta. MTK kehottaa harkitsemaan tällaisten säännösten soveltuvuutta ja tarvetta myös tässä hallituksen esityksen luonnoksessa käsiteltyjen tietovarantojen osalta.

120 §. Tietojen luovuttaminen ja oikeus saada tietoja

MTK toistaa tässä sen, mitä se on edellä useammassa kohdassa tuonut esiin: Olennaisinta on varmistaa, että lainsäädäntö täyttää henkilötietojen suojaa koskevat vaatimukset sekä turvaa omaisuuden suojaa ja elinkeinovapautta. Näin ollen ilman erityisen hyviä perusteita ja ilman erityisiä tarpeita ei tule tavoitella sääntelyä, jolla pyrittäisiin vapautumaan esimerkiksi julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädettyistä henkilötietojen luovuttamiseen liittyvistä vaatimuksista. Jos kuitenkin joiltain osin päädyttäisiin siihen, että esimerkiksi jossakin tietopalvelussa olisi tarpeen julkaista tiettyjä henkilötietoja sen estämättä, mitä julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetään, tällainen sääntely on rajattava vain välttämättömimpään, perusteltava hyvin ja arvioitava vaikutuksiltaan huolellisesti etukäteen. Lisäksi jokaisen julkaistavan tiedon osalta on pystyttävä osoittamaan, että tiedon julkaiseminen todella on jostakin perustellusta ja erityisestä syystä tarpeen.

121 §. Päätösten tiedoksi antaminen ja päätöksistä tiedottaminen

-

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Lausuntonne

Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan henkilötietoluonteen omaavien paikkatietojen julkaisemista yleisessä tietoverkossa koskeva erityissääntely ei merkitsisi syvällistä puuttumista henkilötietojen suojaan tai varsinkaan menemistä yksityiselämän suojan ydinalueelle, ja tietojen yhdistäminen luonnollisiin henkilöihin edellyttäisi erillisiä lisätoimia. Luonnoksessa todetaan erityissääntelyn olevan linjassa ympäristötietodirektiivin ja Inspire-direktiivin vaatimusten kanssa ja olevan tietosuoja-asetuksen 86 artiklan salliman liikkumavaran (julkisuuden ja henkilötietojen suojan yhteensovittaminen) mukaista. Näiden seikkojen perusteella erityissääntelylle arvioidaan olevan oikeusturvan takeiden ja perusoikeusjärjestelmän tavoitteiden kannalta hyväksyttävät perusteet, eikä kyseisten tietojen julkaisemisen yleisessä tietoverkossa edellä esitetty huomioon ottaen katsota vaarantavan henkilötietojen suojaa. MTK huomauttaa, että vaikka tietynlainen sääntely sinänsä olisi muun lainsäädännön näkökulmasta mahdollista, sen sopivuutta ja mielekkyyttä on syytä arvioida useammasta näkökulmasta esimerkiksi sääntelyn suorien ja epäsuorien vaikutusten kannalta. MTK:n näkemyksen mukaan tällainen punninta on luonnoksessa liian vähäisesti mukana erityisesti maanomistajien sekä maa- ja metsätaloustuottajien (tai ylipäätään elinkeinonharjoittajien)

näkökulmasta katsottuna. Tietynlaisten tietojen julkaisemisella voi epäilemättä olla myönteisiä vaikutuksia, mutta samaan aikaan sillä todennäköisesti voi olla myös kielteisiä vaikutuksia. Näitä molempia tulisi tasapainoisesti arvioida ja tuoda esiin eri toimijoiden kannalta.

MTK on erittäin tyytymätön siihen, että myöskään tässä hallituksen esityksen luonnoksen osiossa ei tarkastella omaisuuden suojaa ja elinkeinovapautta. Tekstissä tosin kertaalleen mainitaan, että esitykseen sisältyvät lakiehdotukset ovat merkityksellisiä myös omaisuuden suojan kannalta. MTK ihmettelee, että jos lakiehdotuksia pidetään merkityksellisinä omaisuuden suojan kannalta, miksi omaisuuden suojaa ei kuitenkaan ole tarkasteltu lainkaan. Tämä on ilmeinen puute, joka on korjattava.

MTK toteaa, että tietojen julkisuutta ja henkilötietojen suojaa voitaneen kuvata peruslähtökohdiltaan vähintäänkin osittain vastakkaisiksi intresseiksi, mikä korostaa tarvetta löytää niiden välille hyväksyttävä tasapaino. Kahden hyvin erilaisen mutta yhtä lailla tärkeän intressin punnintaa koskeviin haasteisiin on kyettävä lainsäädännössä vastaamaan, jotta oikeustila on selvä ja ennakoitava. Yhteensovittamisen tärkeyttä kuvastaa se, että mikäli ympäristötietoa saatetaan yleisön saataville aikaisempaa tehokkaammin, sillä on tai voi olla suoria ja epäsuoria vaikutuksia esimerkiksi omaisuuden käyttöön ja elinkeinotoimintaan. Näin ollen omaisuuden suojaan kytkeytyvän henkilötietojen suojan suhde ympäristötietojen vapaaseen saatavuuteen on asia, jota tulisi tarkastella perusteellisesti, jotta ehdotetun sääntelyn hyväksyttävyydestä voitaisiin paremmin varmistua. MTK pitää ehdotuksen täydentämistä näiltä osin välttämättömänä.

Lakiehdotus 1, Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta

62 §. Seuranta- ja tarkkailumääräykset

-

85 a §. Ympäristölupa-asioita koskeva tietopalvelu

-

116 §. Rekisteröinti-ilmoitus toiminnan rekisteröintiä varten

-

143 §. Ympäristön tilan seuranta

-

149 a §. Kansalliset päästöinventaarit ja -ennusteet sekä inventaarioraportit

-

197 §. Menettely muutoksenhakutuomioistuimessa

-

201 a §. Ympäristönsuojelun tietovarannon käyttötarkoitus

-

201 b §. Ympäristönsuojelun tietovarantoon tallennettavat tiedot ja tallennusvastuut

-

201 c §. Ympäristönsuojelun tietovarantoon muiden lakien nojalla tallennettavat tiedot

-

201 d §. Ympäristönsuojelun tietovarannon tietojen julkaisu yleisessä tietoverkossa

-

201 e §. Ympäristönsuojelun tietovarantoon liittyvät vastuut

-

201 f §. Viranomaisten oikeus saada ympäristönsuojelun tietovarannon tietoja maksutta

-

201 g §. Viranomaisten oikeus saada ympäristönsuojelun tietovarannon salassapidettäviä tietoja

-

Lausunnonantajia pyydetään lausumaan siitä, onko pykälässä 201 g huomioitu oikeat viranomaiset ja mikä lakisääteinen tehtävä kunkin viranomaisen osalta on kyseessä?

Lausuntonne

Syke avustaa ympäristöministeriötä eräissä lakisääteisissä ja kansainvälisiin sopimuksiin liittyvissä tehtävissä. Näiltä osin Syke saattaa tarvita myös salassa pidettävää tietoa. Syke ei kuitenkaan täysin rinnastu esimerkiksi Lupa- ja valvontavirastoon tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiseen, joten MTK:n näkemyksen mukaan Syken oikeus saada salassa pidettäviä tietoja on rajattava vain välttämättömimpään. Lisäksi on oltava selvää, minkä laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi Sykelle tietoja luovutetaan.

201 h §. Maaperän tilan tietovarannon käyttötarkoitus

-

201 i §. Maaperän tilan tietovarantoon tallennettavat tiedot ja tallennusvastuut

-

201 j §. Maaperän tilan tietovarannon tietojen julkaisu yleisessä tietoverkossa

-

201 k §. Maaperän tilan tietovarantoon liittyvät vastuut

-

201 l §. Viranomaisten oikeus saada maaperän tilan tietovarannon tietoja maksutta

-

201 m §. Viranomaisten oikeus saada maaperän tilan tietovarannon salassapidettäviä tietoja

-

Lausunnonantajia pyydetään lausumaan siitä, onko pykälässä 201 m huomioitu oikeat viranomaiset ja mikä lakisääteinen tehtävä kunkin viranomaisen osalta on kyseessä?

Lausuntonne

Syke avustaa ympäristöministeriötä eräissä lakisääteisissä ja kansainvälisiin sopimuksiin liittyvissä tehtävissä. Näiltä osin Syke saattaa tarvita myös salassa pidettävää tietoa. Syke ei kuitenkaan täysin rinnastu Lupa- ja valvontavirastoon tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiseen, joten MTK:n näkemyksen mukaan Syken oikeus saada salassa pidettäviä tietoja on rajattava vain välttämättömimpään. Lisäksi on oltava selvää, minkä laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi Sykelle tietoja luovutetaan.

201 n §. Ilman epäpuhtauksien päästöjen tietovaranto

-

201 o §. Tietojen laatu

-

210 §. Salassapitovelvollisuus ja salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

-

Lakiehdotus 2, Laki jätelain muuttamisesta

29 §. Jätteen luovuttaminen

-

118 a §. Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus elintarvikejätteestä

-

119 §. Kirjanpitoon sisällytettävät tiedot ja niiden käsittely

-

142 §. Jätehuollon rekisterit ja tuottajarekisteri

-

Lakiehdotus 3, Laki merenkulun ympäristönsuojelulain 9 luvun 6 §:n 5 momentin muuttamisesta

9. luku. Jätteen vastaanottojärjestelyt satamassa
6 §. Sataman jätehuoltosuunnitelman hyväksyminen

-

Lakiehdotus 4, Laki ympäristövahinkorahastosta annetun lain 32 §:n muuttamisesta

32 §. Ympäristönsuojelun tietovarantoon tallennettavat tiedot

-

12 luku. Vesioikeudellinen yhteisö

2 §. Yhteisön jäsenyys ja jäsenluettelo

-

6 §. Vesi-yhteisörekisteri

-

8 §. Yhteisön rekisteröinti ja tietojen tallennusvastuu

-

19 §. Yhteisön purkautuminen

-

18 luku. Erinäisiä säännöksiä

1 §. Ympäristönsuojelun ja luonnonsuojelun tietovarantoihin tallennettavat tiedot

-

2 §. Tietojen tallennusvastuu

-

3 §. Väyläviraston oikeus saada tietoja maksutta

-

19. luku. Voimaantulo

21 §. Vesipäätösrekisteri

-

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Tarkoitus

-

2 a luku. Pohjavesialueet

10 d §. Pohjavesialueen määrittämisen ja luokituksen valmistelu

-

10 f §. Pohjavesialueen suojelusuunnitelman valmistelu

-

4 a luku. Merenhoidon järjestäminen

26 b §. Merenhoitosuunnitelma

-

5. luku. Erinäiset säännökset, tietovarannot ja tiedonhallinta

28 c §. Vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon käyttötarkoitus

-

28 d §. Vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon tietosisältö

-

28 e §. Vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon tietojen tallennusvastuut

-

28 f §. Tietojen laatu

-

28 g §. Vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon tekninen toimivuus ja käytettävyys

-

28 h §. Vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon tietojen julkaisu yleisessä tietoverkossa

-

28 i §. Vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon yhteisrekisterinpito

-

28 j §. Oikeus saada vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon tietoja maksutta

-

28 k §. Oikeus saada vesienhoidon ja merenhoidon tietovarannon salassapidettäviä

-

Lausunnonantajia pyydetään lausumaan siitä, onko pykälässä 28 k huomioitu oikeat viranomaiset ja mikä lakisääteinen tehtävä kunkin viranomaisen osalta on kyseessä?

Lausuntonne

-

8 luku. Eliölajien suojelu

73 §. Suurten petolintujen pesäpuiden suojelu

-

11 luku. Vapaaehtoinen ekologinen kompensatio

103 §. Luonnonarvojen tuottaminen

-

104 §. Päätös hyvityksen korvaavuudesta

-

106 §. Hyvittämistietojen saatavuus

-

13 luku. Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

117 §. Luonnonsuojelun tietovaranto ja sen käyttötarkoitus

-

118 §. Luonnonsuojelun tietovarannon tietosisältö

-

118 a §. Tietojen tallentaminen luonnonsuojelun tietovarantoon

-

118 b §. Tietovarantoon liittyvät vastuut

-

119 §. Tiedon laatu

-

120 §. Tietojen luovuttaminen ja oikeus saada tietoja

-

121 §. Päätösten tiedoksi antaminen ja päätöksistä tiedottaminen

-

Asikainen Anna-Rosa
Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y.